

IJTIMOIIY PEDAGOGIKANING KATEGORIYALARI

Karshibayeva Shaxnoza Abduxakimovna- *University of Management and Future Technologies universiteti, S313-22- gurux talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ijtimoiy pedagogikaning asosiy kategoriyalari tahlil qilinadi. Ijtimoiy pedagogika insonning jamiyatga moslashishi, ijtimoiy muhit bilan o'zaro aloqasi va tarbiya jarayonlarini boshqarish bilan shug'ullanuvchi fan sohasi hisoblanadi. Ushbu yo'nalishdagi asosiy tushunchalar – ijtimoiy muhit, ijtimoiy tarbiya, moslashuv, ijtimoiy yordam va qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy faoliyat va ijtimoiy moslashmovchilikdir. Mazkur maqolada ushbu kategoriyalarning mazmuni, ularning ijtimoiy pedagogika tizimidagi o'rni va insonning ijtimoiylashuviga ta'siri yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *Ijtimoiy pedagogika, ijtimoiy muhit, ijtimoiy tarbiya, moslashuv, ijtimoiy yordam, ijtimoiy faoliyat, ijtimoiy moslashmovchilik.*

Kirish

Zamonaviy jamiyatda insonning ijtimoiylashuvi muhim jarayonlardan biri hisoblanadi. Shaxsning jamiyatga moslashuvi, uning ijtimoiy muhit bilan o'zaro aloqasi va jamiyat talablariga mos ravishda o'z hayotini yo'lga qo'yishi – ijtimoiy pedagogikaning asosiy tadqiqot obyekti sanaladi. Ushbu soha inson tarbiyasi, uning ijtimoiy jihatdan shakllanishi, huquqiy, axloqiy va madaniy normalarni o'zlashtirish jarayonlarini o'rganadi.

Ijtimoiy pedagogika nafaqat bolalar va yoshlar tarbiyasini, balki kattalarning ham jamiyatga moslashish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Bu jarayonlar turli omillar, jumladan, oila, ta'lim muassasalari, ommaviy axborot vositalari, mahalliy jamoalar va davlat siyosati tomonidan boshqariladi. Ijtimoiy pedagogikaning asosiy kategoriyalari – ijtimoiy muhit, ijtimoiy tarbiya, moslashuv, ijtimoiy yordam va qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy faoliyat va ijtimoiy moslashmovchilik insonning rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy pedagogikaning asosiy kategoriyalari

Ijtimoiy pedagogikaning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganishda muhim bo'lgan bir nechta asosiy kategoriyalar mavjud. Quyida ularning eng muhimlariga to'xtalib o'tamiz.

Ijtimoiy muhit insonning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi tashqi omillar majmuasi hisoblanadi. U oila, do'stlar, maktab, ish joyi va keng jamiyatni o'z ichiga oladi. Ijtimoiy pedagoglar insonning ijtimoiy muhitga moslashishini ta'minlash uchun turli pedagogik yondashuvlardan foydalanadilar.

Ijtimoiy tarbiya – bu shaxsning ijtimoiy qoidalar, qadriyatlar va madaniyatni o'zlashtirish jarayonidir. U maktab, oila, ommaviy axborot vositalari va boshqa institutlar orqali amalga oshiriladi. Ijtimoiy tarbiyaning asosiy vazifasi insonni ijtimoiy jihatdan mas'uliyatli va faol shaxs sifatida shakllantirishdir.

Moslashuv ijtimoiy pedagogikaning muhim tushunchalaridan biri bo'lib, insonning jamiyat va uning qoidalariga moslashish jarayonini ifodalaydi. Bu jarayon turli bosqichlarda amalga oshadi: boshlang'ich moslashuv (maktabga yoki yangi ish muhitiga ko'nikish), rivojlanish bosqichi va to'liq integratsiyalashuv.

Bu tushuncha ijtimoiy pedagogikaning muhim jihatlaridan biri bo'lib, odamlarning hayotdagi muammolarini yengishiga ko'mak berishni anglatadi. Ijtimoiy pedagoglar ko'pincha turli guruhlar bilan – yetim bolalar, nogironlar, ijtimoiy qiyinchiliklarga uchragan oila a'zolari bilan ishlaydi.

Ijtimoiy faoliyat jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni hal qilishga qaratilgan harakatlar tizimidir. U fuqarolik jamiyati tashkilotlari, ijtimoiy loyihalar va volontyorlik ishlarini o'z ichiga oladi. Ijtimoiy pedagoglar ijtimoiy faoliyat orqali jamiyatda ijobiy o'zgarishlarni amalga oshirishga harakat qiladilar.

Ba'zi shaxslar jamiyatga moslashishda qiyinchiliklarga duch keladi. Bunga oilaviy muammolar, iqtisodiy qiyinchiliklar yoki psixologik sabablar ta'sir qilishi mumkin. Ijtimoiy pedagogikaning vazifalaridan biri – bunday muammolarni oldindan aniqlash va ularni bartaraf etish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqishdir.

Ijtimoiy pedagogika jamiyatning barcha qatlamlari bilan ishlaydigan muhim ilmiy va amaliy sohadir. Uning asosiy kategoriyalari shaxsning rivojlanishiga, jamiyatga moslashishiga va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Ijtimoiy pedagogikaning samarali ishlashi uchun davlat, jamiyat va ta'lim muassasalari o'rtasida hamkorlik zarurdir.

Xulosa

Ijtimoiy pedagogika insonning jamiyatga moslashuvini boshqarish va unga yordam berish bilan shug'ullanuvchi muhim ilmiy-amaliy sohaga aylangan. Ushbu soha turli yoshdagi insonlarning ijtimoiy muhitga integratsiyalashuvini osonlashtirishga qaratilgan. Ijtimoiy pedagogikaning asosiy kategoriyalari – ijtimoiy muhit, ijtimoiy tarbiya, moslashuv, ijtimoiy yordam, ijtimoiy faoliyat va ijtimoiy moslashmovchilik – jamiyatda shaxsning shakllanishiga va uning faoliyat yuritishiga bevosita ta'sir qiladi.

Bugungi kunda ijtimoiy pedagogikaning ahamiyati ortib borayotganini inobatga olib, davlat va jamiyat tomonidan ushbu sohani rivojlantirish bo'yicha turli dasturlar amalga oshirilmoqda. Ta'lim tizimida ijtimoiy pedagogikaning o'rni mustahkamlanib, bolalar va yoshlarning tarbiyasi hamda ijtimoiy hayotga moslashuvi uchun maxsus yondashuvlar ishlab chiqilmoqda. Kelajakda ijtimoiy pedagogika yo'nalishidagi ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish va ushbu sohada innovatsion usullarni joriy etish orqali insonlarning jamiyatga moslashuv jarayonini yanada samarali boshqarish mumkin. Shu sababli, ushbu sohani chuqur o'rganish va rivojlantirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakllantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.

4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalalarda farzand tarbiyasiga ruhiy taъsir ўtkaziш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.